

Відокремлений структурний підрозділ
 Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж СумДУ
 Циклова комісія Фінансово-економічних та соціальних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
 з навчальної роботи

Кравченко О. О.

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка і організація виробництва

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 01 Освіта .Педагогіка.

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 015 Професійна освіта .

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація 39 Цифрові технології

відділення Професійної освіти

(назва відділення)

Робоча програма «Економіка і організація виробництва» для студентів за галуззю знань 01 Освіта, спеціальністю 015.39 Професійна освіта (цифрові технології.)
«30» серпня, 2023 року - 21 с.

Розробники: викладач Відокремленого структурного підрозділу «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж СумДУ» Бащук Л.В.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії фінансово-економічних та соціальних дисциплін

Протокол від. “ 30 ” серпня 2023 року № 1 _

Голова циклової комісії _____
(підпис)

“ 30 ” серпня 2023 року

Схвалено методичною радою Відокремленого структурного підрозділу «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж СумДУ» .

Протокол від “ _____ ” вересня 2023 року № 1 _

“ _____ ” _____ 20__ року Голова _____
(підпис)

Робоча програма перезатверджена на засіданні циклової комісії фінансово-економічних та соціальних дисциплін

Протокол від. “ _____ ” серпня 2024 року № 1 _

Голова циклової комісії _____
(підпис)

“ _____ ” серпня 2024 року

Робоча програма перезатверджена на засіданні циклової комісії фінансово-економічних та соціальних дисциплін

Протокол від. “ _____ ” серпня 2025 року № 1 _

Голова циклової комісії _____
(підпис)

“ _____ ” серпня 2025 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Розділів –	Спеціальність 015.39 Професійна освіта (цифрові технології)	Рік підготовки:	
Тем – 9		2 й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – <u>не передбачене</u>		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		6-й	
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 42 самостійної роботи студента - 48		Лекції	
		28 год.	
	Практичні, семінарські		
	10 год.	4 год.	
	Лабораторні		
	-	-	
Самостійна робота			
48 год.			
Індивідуальні завдання – не передбачене			
Вид контролю:			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 42:48

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни “Економіка і організація виробництва” надання теоретичних і практичних навичок з прикладної економіки, організації та результативності господарювання на рівні первинної ланки суспільного виробництва.

Завдання дисципліни – вивчення теорії та практики діяльності підприємства, управління ним у конкурентному середовищі; формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу; забезпечення розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку суб'єкта підприємництва.

Програмні результати навчання:

- застосовувати нормативно-правові документи, міжнародні та національні стандарти і практики, галузеві стандарти професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях.
- аналізувати економічні показники та робити висновки щодо покращення результатів діяльності підприємств різних галузей господарювання при виборі та впровадженні програмного забезпечення.

Фахові (загальні) компетенції:

- здатність здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог екологічної безпеки, безпеки життєдіяльності та охорони і гігієни праці.
- здатність організовувати освітній процес для осіб з особливими освітніми потребами.
- здатність визначати чисельність окремих категорій персоналу, амортизаційні відрахування та показники використання основних фондів, необхідний обсяг оборотних фондів підприємства, основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів, продуктивність праці, заробітну плату, собівартість та ціну виробу.

Місце освітнього компоненту в структурно-логічній схемі ОПП та міжпредметні зв'язки: Економіка і організація виробництва вивчається в шостому семестрі. Має міжпредметні зв'язки з Економічною теорією.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ПІДПРИЄМСТВО У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Визначення, цілі та напрями діяльності підприємства. Поняття підприємства як організаційно виокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія і множинні цілі підприємства. Головні напрями діяльності підприємства (маркетингова, інноваційна, виробнича, економічна та соціальна діяльність; після продажний сервіс).

Правові основи функціонування підприємства. Юридичні акти, що слугують законодавчою базою функціонування підприємства (організація). Господарський кодекс, його основні розділи та їхній зміст. Статут підприємства. Колективний договір. Інші правові документи, що регулюють окремі напрями діяльності підприємства.

Класифікація і структура підприємств. Практичне значення класифікації підприємств. Виокремлення підприємств за такими ознаками: мета і характер діяльності; форма власності майна; належність капіталу; правовий статус і форма господарювання; галузево-функціональний вид діяльності; технологічна (територіальна) цілісність і ступінь підпорядкування; розміри за чисельністю працівників. Виробнича структура підприємства, її види за певними ознаками (цехова, без цехова, корпусна, комбінатська, технологічна, предметна, змішана) і чинники формування. Загальна структура підприємств та організацій.

1.2. Сутність і функції процесу управління. Особливості підприємства як складної системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями (установами).

Методи управління діяльністю підприємств. Поняття і теоретико-методологічна основа класифікації методів управління. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня.

Організаційні структури управління підприємствами різних форм власності. Поняття і параметри організаційної структури управління підприємством (організацією). Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими і невиробничими підприємствами.

Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями. Необхідність і принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями. Державні корпорації, концерни, міністерства і комітети як вищі органи прямого управління підпорядкованими підприємствами та організаціями. Органи централізованого (загальнодержавного) посереднього управління суб'єктами господарювання. Спрямованість та очікувана ефективність адміністративної реформи в Україні.

Зарубіжний досвід централізованого управління первинними ланками національної економіки.

Література [1] с.15-25; [3] с.21-47;
[2] с.10-16; с.115-154 [4] с.47-63; с.83-100

ТЕМА 2. КАПІТАЛ. ВИРОБНИЧІ ФОНДИ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ.

2.1.Сутність і види капіталу. Поняття капітал. Його види (постійний і змінний). Види постійного капіталу з урахуванням цілеспрямованого використання й характеру кругообороту (основний та оборотний). Види капіталу за джерелами формування (власний та залучений).

Характеристика матеріальних активів (виробничих фондів та іншого майна). Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Склад і взаємозв'язок засобів виробництва і виробничих фондів. Виробничі фонди як вартісна категорія. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні. Відмітні ознаки і сутнісна характеристика основних та оборотних фондів. Практичне значення основних та оборотних фондів для здійснення процесу виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг). Майно підприємства соціального призначення.

Оцінка, класифікація і структура основних фондів. Поняття «оцінка основних фондів». Первісна і відновна, повна та залишкова вартість основних фондів. Періодична індексація основних фондів. Видова класифікація основних фондів (поділ на три групи). Видова (технологічна) структура основних фондів, чинники і тенденції її динаміки на виробничих підприємствах.

Спрацювання, амортизація і відтворення основних фондів. Характеристика процесу відтворення основних фондів. Фізичне (матеріальне) та економічне спрацювання основних фондів. Види фізичного спрацювання та техніко-економічного старіння засобів праці та застосовувані форми їх усунення. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення (реновацію) основних фондів. Методи рівномірної, подвійно-залишкової і прискореної амортизації засобів праці. Строки експлуатації машин та устаткування, методичні підходи до їх оптимізації. Характеристика ремонту, модернізації і заміни діючих засобів праці та економічна оцінка доцільності витрат на їх періодичне здійснення. Розширене відтворення основних фондів (технічне переозброєння і реконструкція, розширення діючого підприємства, нове будівництво виробничих та інфраструктурних об'єктів).

Ефективність відтворення і використання основних фондів. Економічне і соціальне значення підвищення ефективності відтворення та використання основних фондів підприємства. Системи показників ефективності відтворення засобів праці; рівня використання окремих видів і всієї сукупності основних фондів. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів підприємства за нормальних умов господарювання.

Формування і використання виробничої потужності підприємства. Поняття, види і чинники формування виробничої потужності. Загальні методичні принципи розрахунку виробничої потужності заново створюваного та діючого підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей різногалузевих підприємств.

Установлення й регулювання резервних потужностей на підприємствах різних галузей економіки. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей. Конверсія й диверсифікація виробничих потужностей за ринкових умов господарювання.

2.2. Структура, нормування і використання оборотних фондів підприємства.

Елементний склад оборотних фондів, характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів. Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних фондів підприємства. Показники та шляхи кращого використання матеріальних ресурсів. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.

2.3. Загальна характеристика і нормування. Сутнісна характеристика оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Функціональна та елементна структура оборотних коштів. Нормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства.

Ефективність використання. Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) і завантаження, тривалість одного обороту в днях, рентабельність; методика їх обчислення. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів: оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення виробництва; прискорення реалізації виробленої продукції. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

2.4. Нематеріальні ресурси. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їхній вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності: винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків і знаків обслуговування. Інформація як особливий суспільний ресурс. Сучасні інформаційні технології і програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси (ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми).

Практичне заняття №1.

Визначити амортизаційні відрахування та показники використання основних фондів.

Практичне заняття №2

Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних фондів підприємства та визначення основних показників рівня ефективності використання оборотних коштів.

Література [1] с.25-34 ; [3] с.151-190;
[2]с.234-271; с.332-347; [4] с.165-207;

ТЕМА 3. ТРУДОВІ РЕСУРСИ. ЗАРОБІТНА ПЛАТА. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ.

3.1. *Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства та інших суб'єктів господарювання.* Тлумачення економічних термінів: трудові ресурси, кадри, персонал, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Визначення чисельності окремих категорій працівників. Чинники, які мають враховуватися у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. Розрахунки чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів і інфраструктурних організацій.

Сучасна система управління персоналом. Поняття та особливості системи управління персоналом підприємств та інших суб'єктів господарювання. Сучасні вимоги до ділових якостей різних категорій персоналу. Адаптована до ринкових умов господарювання система формування та набору різних категорій персоналу. Поняття і визначення ціннісно-орієнтаційної єдності трудового колективу та привабливості праці. Методи оцінки і відбору працівників для підприємств та інших суб'єктів господарювання. Оцінка ділових якостей керівників і менеджерів. Форми та ефективність підготовки, перенавчання і підвищення кваліфікації кадрів.

3.2. *Продуктивність праці персоналу.* Продуктивність праці як економічна категорія. Різноманітність підходів до визначення та можливі методи розрахунку продуктивності праці на підприємствах, виробничій сфері. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники зростання продуктивності праці. Чинниковий метод прогнозування рівня продуктивності персоналу на підприємстві. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей економіки України за сучасних умов господарювання.

Мотивація трудової діяльності працівників. Поняття системи мотивації праці. Концептуальні характеристики багатофакторних моделей мотивації трудової діяльності, що ґрунтуються на теоріях справедливості, очікування та потреб. Вимоги щодо формування системи мотивації праці на рівні первинної ланки господарювання (підприємства, організації). Класифікація методів мотивації. Фундаментальні принципи регулювання поведінки працівників. Алгоритм регулювання поведінки окремих категорій персоналу залежно від результативності діяльності.

3.2. *Оплата праці: сутність, функції, державна політика і загальна організація.* Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці. Основні функції заробітної плати (відтворювальна, стимулювальна, регулювальна, соціальна) та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного

регулювання оплати праці та соціального захисту. Політика оплати праці підприємств, організацій та інших первинних суб'єктів господарювання. Закон України «Про оплату праці». Договірне регулювання оплати праці найманого персоналу шляхом укладання різнорівневих тарифних угод. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Тарифно-посадова система (тарифно-кваліфікаційні довідники; кваліфікаційні довідники посад керівників, спеціалістів і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка).

Застосовувані форми і системи оплати праці робітників. Дві форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі, — почасової форми заробітної плати. Основні системи оплати праці, форм заробітної плати: відрядної — пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна; почасової — проста почасова, почасово-преміальна, за посадовими окладами. Права засновників щодо вибору форм і систем оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати. Колективні форми організації та оплати праці.

Доплата і надбавки до заробітної плати та організація преміювання персоналу. Доплати і надбавки як самостійний елемент заробітної плати, що спрямовується на компенсацію або винагороду за суттєві відхилення від нормальних умов роботи, їх відмінність від тарифної заробітної плати. Класифікація доплат до заробітної плати. Сутність і види надбавок. Доплати і надбавки спеціалістам. Напрями пошуку кращих варіантів встановлення розмірів доплат і надбавок до заробітної плати. Основні принципи формування системи преміювання персоналу. Обґрунтування розміру премій та ефективності системи преміювання. Організація преміювання окремих категорій персоналу (робітників, функціональних груп спеціалістів і службовців).

Практичне заняття №3

Визначення чисельності окремих категорій персоналу.

Визначення заробітної плати за різними системами і формами.

Література [1] с.34-47; [3] с.122-151; [5] с.158-188;
[2] с. 191-216; [4] с.133-143;

ТЕМА 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства.

4.1. Загальна характеристика інноваційних процесів. Поняття і змістова характеристика інноваційних процесів. Новини і нововведення, їх сутність і первісні імпульси виникнення. Виокремлювані види інноваційних процесів (новин і нововведень): технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні. Локальні та глобальні новини (нововведення). Взаємозв'язок окремих видів інноваційних процесів. Вплив новин (нововведень) на виробництво, будь-яку господарську і підприємницьку діяльність.

Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрями. Сутнісне тлумачення науково-технічного прогресу (НТП). Еволюційні та революційні форми НТП. Зміст та особливості науково-технічних революцій. Більш досконалі й нові

технології, матеріали та енергія, засоби праці й кінцева продукція як усталені загальні напрями НТП. Пріоритетні напрями НТП : прогресивні базові технології, синтетичні, композиційні і надчисті матеріали; ядерна та інші нетрадиційні види енергії; робото технічні комплекси та гнучкі автоматизовані системи; комплексна автоматизація та комп'ютеризація виробництва і процесів управління.

Організаційний прогрес. Організаційний прогрес (ОП) як узагальнене явище використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Особливості організаційного прогресу, що відрізняють його від науково-технічного прогресу. Об'єкти : організація виробництва і праці, окремі елементи економічного механізму господарювання (підприємства), соціальні та правові відносини. Основні тенденції організаційного прогресу. Оптимізація розмірів підприємств.

4.2. Поняття, склад і структура інвестицій. Сутнісна характеристика інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела інвестування. Різновиди та структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування виробничих інвестицій. Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві. Варіанти можливих економічних ситуацій, що мають враховуватися у процесі визначення необхідного обсягу інвестицій. Обґрунтування конкретних джерел фінансування капітальних вкладень та необхідного їх обсягу відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.

Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин між господарюючими суб'єктами з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Показники оцінки ефективності виробничих інвестицій: чистий приведений дохід, індекс дохідності, період окупності, внутрішня норма дохідності. Особливості і показники визначення ефективності випуску та реалізації (використання) різних видів цінних паперів.

Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладів і фінансових інвестицій. Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень (удосконалення) проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури капітальних вкладень; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами. Організаційно-фінансові підвищення ефективності обігу цінних паперів.

Інвестиційні проекти підприємств та організацій. Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання шляхом розробки повного або короткого варіанта бізнес-плану. Стисла характеристика інвестиційного проекту, ступінь його завершеності. Форма здійснення та необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Період інвестування до початку експлуатації об'єкта. Вибір з кількох альтернативних економічно привабливішого інвестиційного проекту.

Література [2] с.457-527; [3] с.190-218;

ТЕМА 5. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.

5.1.Методичні основи планування. Планування як домінантна функція управління. Специфічні принципи планування (вибір та обґрунтування цілей, системність, безперервність, оптимальність використання ресурсів, збалансованість). Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

5.2.Стратегія розвитку підприємства і бізнес-планування. Сутність стратегічного планування. Місія і стратегічні цілі підприємства. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємства. Методи вибору стратегії. Різновиди стратегії (зростання, стабілізації, виживання). Функціональні субстратегії підприємства (організації). Бізнес-планування, його призначення і роль в системі передбачення перспектив розвитку виробництва (господарської діяльності). Типовий зміст і методика складання окремих розділів бізнес-планів. Розвиток системи стратегічного планування та бізнес-планування за ринкових умов господарювання.

5.3.Тактичне та оперативне планування. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Основний зміст і можливі типові розділи тактичних (середньо - та короткострокових) планів підприємства. Показники тактичних планів, їх класифікація і призначення. Сутність і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми вдосконалення тактичного та оперативного планування за умов ринкової системи господарювання.

*Література [1] с.101 -111 [4] с.115-133;
[2]с.167- 191*

ТЕМА 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ.

6.1. Сутнісна характеристика, структура і принципи організації виробничих процесів. Поняття та основні елементи виробничого процесу. Технологічний процес як головна складова виробничого процесу. Поділ виробничих процесів за призначенням (основні, допоміжні, обслуговуючі), перебігом у часі (дискретні, безперервні) і ступенем автоматизації (ручні, механізовані, автоматизовані, автоматичні). Принципи організації виробничого процесу: спеціалізація, пропорційність, паралельність, прямоточність, безперервність, ритмічність, автоматичність, гнучкість, гомеостатичність. Тривалість виробничого циклу як характеристика виробничого процесу за складністю та швидкістю перебігу.

Організаційні типи виробництва. Необхідність виокремлення і дефініція типу виробництва. Сутнісна характеристика одиничного, серійного і масового типів виробництва. Дослідно-експериментальне виробництво. Характеристика робочих місць за ознаками особливостей операцій та обладнання в різних типах виробництва. Порівняльна характеристика типів виробництва. Вплив типу виробництва на його організаційно-технічну побудову та ефективність.

Методи організації виробництва. Застосовувані методи організації виробництва. Властиві ознаки, сфери застосування і модифікації не потокового виробництва. Загальна характеристика потокового виробництва (ознаки, умови застосування, класифікація поточкових ліній). Особливості організації та

основні параметри функціонування потокових ліній. Тенденції розвитку потокового виробництва в Україні та інших країнах світу.

Форми організації виробництва. Сутність і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва. Концентрація та розукрупнення виробництва. Малі фірми в системі господарювання ринково розвинутих країнах. Сутність, показники рівня розвитку та ефективність спеціалізації, кооперування і конверсії виробничих підприємств (організацій). Комбінування виробництва: характерні ознаки, галузі переважного використання, показники рівня та ефективності розвитку. Об'єктивна необхідність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва.

6.2. Поняття, види і значення інфраструктури. Сутнісна характеристика інфраструктури підприємства (організації). Виробнича і соціальна інфраструктура підприємства. Виокремлення капітального будівництва як специфічного елемента виробничо-соціальної інфраструктури. Вплив інфраструктурних підрозділів на економіку підприємства.

Система технічного обслуговування. Поняття і функції системи технічного обслуговування підприємства. Ремонтне господарство (ремонтні служби; ремонт і форми його організації; модернізація діючого обладнання). Інструментальне господарство, його підрозділи та процес управління. Необхідність та організація транспортного господарства виробничого підприємства. Призначення, склад та організація енергетичного господарства. Складне господарство підприємства.

Практичне заняття № 4

Основні розрахунки при організації потокових ліній.

Література [1] с.70- 81; [4] с.247-272
[5] с.306-323

ТЕМА 7. ПРОДУКЦІЯ: СУТНІСТЬ, РІЗНОВИДИ І КОНКУТЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ.

7.1. Загальна характеристика продукції (послуг). Вироблена продукція (виконана робота, надана послуга) як конкретний продукт праці, результат діяльності виробничих та інших господарських систем. Класифікація продукції за економічним призначенням. Показники обсягу продукції (послуг): натуральні та вартісні. Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Товарна, валова і чиста продукція. Обсяг реалізованої продукції (продажу).

Маркетингова діяльність і формування програми випуску продукції (надання послуг). Поняття, функції і принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова та комерційна концепції маркетингу. Стратегія і тактика маркетингу підприємства. Оцінка маркетингового потенціалу фірми. Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг). Схема формування виробничої програми підприємства. Ресурсне обґрунтування виробничої програми підприємства на поточний і перспективний періоди діяльності.

Матеріально-технічне забезпечення виробництва. Характеристика матеріально-технічного забезпечення виробництва. Форми і системи, матеріально-технічного

забезпечення. Децентралізована (пасивна) централізована (активна) системи живлення матеріалами внутрішньовиробничих підрозділів. Обчислення потреби підприємства в матеріалах.

Якість і конкурентоспроможність продукції (послуг). Якість продукції як економічна категорія. Показники якості продукції та їх характеристика. Методи оцінки якості продукції. Поняття і визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Багатоспрямований вплив підвищення якості виробів на економіку та імідж підприємства. Зростаючий випуск конкурентоспроможної продукції як необхідна умова виходу на світовий ринок і формування сталого іміджу на ньому, забезпечення стабільного фінансового стану підприємства. Технічні, організаційні та соціальні шляхи (заходи) підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств України.

Стандартизація і сертифікація продукції (послуг). Сутнісна характеристика стандартизації продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Застосовувані в Україні стандарти (міжнародні, державні, галузеві, науково-технічних та інженерних товариств, підприємств) і технічні умови. Сучасні напрями удосконалення стандартизації виробів. Поняття та економічне значення сертифікації продукції. Обов'язкова і добровільна сертифікація виробів в Україні. Міжнародні системи сертифікації та національні системи якості. Формування систем якості на підприємствах України. Економічна ефективність стандартизації та сертифікації продукції.

Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий технічний контроль. Функції та організація роботи Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації (Держстандарту України). Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів територіальними органами Держстандарту — центрами стандартизації, метрології та сертифікації. Об'єкти державного нагляду. Матеріальна відповідальність за порушення вимог стандартів. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості. Об'єкти технічного контролю на вході та виході виробничої системи, упродовж технологічного процесу виготовлення продукції. Основні види технічного контролю якості на підприємствах України, їх ефективність.

Література [1] с.66-70 [3] с.218-237
[2] с.390-404 [5] с.323-334;

ТЕМА 8. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА.

8.1. Поточні витрати на продукування виробів (послуг), їх класифікація і структура. Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками. Структура поточних витрат за групами первинних елементів і тенденції її зміни по окремих видах продукції. Критичний обсяг виробництва продукції («точка

беззбитковості»), графічний та аналітичний методи знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників.

Кошторис виробництва і собівартість товарної продукції. Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Практичне значення та порядок розробки кошторису виробництва залежно від стадії і форми передбачування, наявності інформаційної бази, розміру підприємства. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.

Обчислення собівартості окремих виробів. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання і калькуляційні одиниці. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Особливості калькуляції одиниці продукції, виготовленої з комплексної сировини і внаслідок товарообмінної операції (бартеру). Прогнозування собівартості нових виробів на етапах їх розробки та освоєння виробництва; можливі методи прогнозування: питомих витрат, баловий, агрегатний, кореляційний.

8.2. Управління витратами на підприємстві. Система управління витратами. Формування і контроль витрат за місцями та центрами відповідальності. Обґрунтування і вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Стратегічні напрями регулювання поточних витрат на різногалузевих підприємствах. Групи шляхів (чинників) зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції: підвищення технічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва, праці та управління; збільшення обсягу виробництва і підвищення якості продукції.

8.3. Ціни на продукцію (послуги): сутнісна характеристика, види, методи встановлення і регулювання. Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Визначення ціни на основі зворотної калькуляції. Система знижок і доплат до базової ціни. Граничні ціни на окремі види продукції. Можливі напрями вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Практичне заняття №5.

Обчислення собівартості і ціни окремих виробів.

*Література [1] с.47-58 [3] с.80-101;
[2] с.357-358 [4] с.272-298;*

ТЕМА 9. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

9.1 Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства (організації). Напрями діяльності підприємства (організації) з формування та раціонального використання фінансових коштів. Складання фінансового плану підприємства (організації). Обчислення необхідних обсягів власного капіталу і позикових коштів (кредитних ресурсів). Розрахунки зароблених коштів виробничими підприємствами, посередницькими фірмами та іншими господарюючими суб'єктами.

Прибутковість (дохідність) підприємства. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність

їхня сутність, відмінність між ними. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Валовий, чистий та реінвестований прибуток. Маржинальний дохід. Загальноприйнята практика використання прибутку (доходу) підприємства. Визначення суми прибутку до оподаткування. Зростання прибутковості фірми під впливом дії окремих чинників. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

Рентабельність ресурсів і продукції. Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Методика обчислення рентабельності: виробничих фондів (виробництва); сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність обсягу товарної продукції (продажу) та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Тлумачення і важливість оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Основні напрями діяльності, що забезпечують певний фінансово-економічний стан підприємства. Методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення.

Сутнісна характеристика і вимірювання ефективності виробництва. Економічна сутність і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності: за наслідками — економічної та соціальної; за місцем отримання ефекту- локальної (госпрозрахункової) та народногосподарської; за ступенем збільшення ефекту — первісної та мультиплікаційної; за метою визначення — абсолютної та порівняльної. Специфічні форми мультиплікаційного ефекту. Критерії ефективності виробництва. Принципи формування системи показників ефективності виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча); показники використання праці (персоналу), виробничих фондів, фінансових коштів. Методичні підходи до оцінки соціальної ефективності діяльності підприємства.

Література [1]с.58-66;

[3] с.129-151;с.230-251;

[2] с.418-440; с.200-216; [5] с.158-188;с.358-376;

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
5 семестр												
Модуль 1.												
Тема 1. Підприємство у сучасній системі господарювання.	10	4	2	-	-	4						
Тема 1.1. Підприємство як суб'єкт господарювання.	4	2	-	-	-	2						
Тема 1.2. Управління підприємствами.	6	2	2	-	-	2						
Тема 2. Капітал, виробничі фонди та нематеріальні ресурси.	12	6	4	-	-	2						
Тема 2.1. Капітал. Характеристика матеріальних активів.	4	2	2	-	-	-						
Тема 2.2. Структура, нормування і використання оборотних фондів підприємства.	4	2	2	-	-	-						
Тема 2.3. Загальна характеристика і нормування оборотних коштів.	2	2	-	-	-	-						
Тема 2.4. Нематеріальні ресурси.	2	-	-	-	-	2						
Модуль 2.												
Тема 3. Трудові ресурси. Заробітна плата. Продуктивність праці.	8	2	2	-	-	4						
Тема 3.1. Продуктивність, мотивація та оплата праці.	8	2	2	-	-	4						
Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства.	12	2	-	-	-	10						
Тема 4.1. Інноваційна діяльність підприємства.	5	1	-	-	-	4						
Тема 4.2. Інвестиційна діяльність підприємства.	7	1	-	-	-	6						
Тема 5. Система планування на	5	2	-	-	-	3						

підприємстві.													
Тема 5.1.Методичні основи планування.	4	1	-	-	-	3							
Тема 5.2. Бізнес-планування. Тактичне та оперативне планування.	1	1	-	-	-	-							
Тема 6.Організація виробництва та його обслуговування.	22	4	4	-	-	14							
Тема 6.1.Організація виробництва.	7	2	2	-	-	3							
Тема 6.2.Обслуговування виробництва	15	2	2	-	-	11							
Модуль 3.													
Тема 7.Продукція: сутність, різновиди і конкурентоспроможність.	8	2	-	-	-	6							
Тема 8. Витрати підприємства.	11	4	2	-	-	5							
Тема 8.1.Загальна характеристика витрат.	4	2	2	-	-	-							
Тема 8.2.Управління витратами на підприємстві.	2	-	-	-	-	2							
Тема 8.3. Ціни на продукцію сутнісна характеристика, методи встановлення і регулювання.	5	2	-	-	-	3							
Тема 9.Результативність діяльності підприємства.	2	2	-	-	-	-							
Тема 9.1.Фінансово-економічні результати діяльності.	2	2	-	-	-	-							
Всього за семестр	90	28	14	-	-	48							
Усього годин	90	28	14	-	-	48							

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Управління підприємствами.	2
2	Організація виробництва та його обслуговування.	2
	Разом	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначити амортизаційні відрахування та показники використання основних фондів.	2
2	Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних фондів підприємства та визначення основних показників рівня ефективності використання оборотних коштів.	2
3	Визначення чисельності окремих категорій персоналу. Визначення заробітної плати за різними системами і формами.	2
4	Основні розрахунки при організації потокових ліній.	2
5	Обчислення собівартості і ціни окремих виробів.	2
	Разом	10

7. Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Господарський кодекс , його основні розділи та їхній зміст	2
2	Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями.	2
3	Нематеріальні ресурси.	2
4	Мотивація трудової діяльності працівників.	2
5	Сучасна система управління персоналом.	2
6	Науково-технічний прогрес, його значення та пріоритетні напрямки.	2
7	Організаційний прогрес.	2
8	Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій.	3
9	Інвестиційні проекти підприємств та організацій.	3
10	Стратегія розвитку підприємства.	3
11	Форми організації виробництва.	3
12	Соціальна інфраструктура і діяльність підприємства.	3
13	Складське господарство підприємства	2
14	Необхідність та організація транспортного господарства виробничого підприємства.	3
15	Призначення , склад та організація енергетичного господарства.	3
16	Маркетингова діяльність і формування програми	3

	випуску.	
17	Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий технічний контроль.	3
18	Управління витратами на підприємстві.	2
19	Ціни на продукцію сутнісна характеристика, методи встановлення і регулювання.	3
	Разом	48

9. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено індивідуальних завдань.

10. Методи навчання

I. По джерелу знань:

- 1.1. Словесні – лекція;
- 1.2. Діалогічні (бесіда, диспут, семінар);
- 1.3. Практичні (вправи, практичні завдання);

II. По пізнавальній діяльності:

- 2.1. Репродуктивний (відтворювальний) – розв’язання задач;
- 2.2. Частково-пошуковий (самостійна робота),
- 2.3. Евристичний (проблемно-розвиваючий) – евристична бесіда, евристичне фронтальне опитування;
- 2.4. Метод проблемного викладання;

III. Методи по логіці навчання:

- 1.1. Індуктивний – від часткового до загального;
- 1.2. Дедуктивний – від загального до часткового;
- 1.3. Синтез;
- 1.4. Аналіз;
- 1.5. Порівняння.

IV. Методи колективної розумової діяльності:

- 4.1. Пізнавальна суперечка;
- 4.2. Навчальні дискусії;
- 4.3. Метод „мозкового штурму”;

V. Імітаційні методи навчання (ділова гра).

11. Методи контролю

Види контролю	Застосування
Поточний контроль	Атестація, проведення семінарських занять, усний контроль знань, модульний контроль знань, контроль виконання самостійної роботи студентів
Підсумковий контроль	Семестровий контроль (залік)

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінка	Знання та вміння
«Відмінно»	Оцінка “Відмінно” ставиться у випадках, коли студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, передбачені програмою курсу, засвоїв основну та ознайомився із додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного, теоретичного матеріалу.
«Добре»	Оцінка “Добре” ставиться, якщо студент повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичне завдання, викладає матеріал в логічній послідовності, робить певні узагальнення і висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного і теоретичного матеріалу або допускається не значних помилок у формуванні термінів, категорій, невеликих орфографічних помилок у розрахунках при розв’язуванні практичних завдань.
«Задовільно»	Оцінка “Задовільно” ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає не повну відповідь на поставлене теоретичне запитання, допускається грубих помилок у розрахунках при розв’язанні практичного завдання.
«Незадовільно»	Оцінка “Не задовільно” ставиться студентові, який не засвоїв навчальний матеріал, дає не правильні відповіді на поставлене теоретичне запитання, не вміє або не правильно виконує розрахунки при розв’язанні практичних завдань.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з предмету «Економіка і організація виробництва підприємства»;
2. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з предмету «Економіка і організація виробництва»;
3. Інструкції для проведення практичних занять;
4. Методичні матеріали до поточного і підсумкового контролю:
  - завдання до проведення тематичного контролю знань;
  - плани семінарських занять;
  - завдання до проведення семестрової контрольної роботи;
  - завдання до комплексної контрольної роботи;

14. Рекомендована література

Основна

1. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями /Петренко К.В., Скоробогатова Н.Є.-К.: КПШ ім.Ігоря Сікорського, 2019р.-177с.
2. Економіка підприємства : підручник /під заг ред. д.е.н.проф. Ковальської Л.Л.та проф. Кривов'язюка І.В.Київ «Видавничий дім «Кондор»2020,7000с.
3. Економіка підприємства:Навчальний посібник /О.І.Лисак, Л.О.Болтянська, Мелітополь «Люкс»,2020 , 272с.

Додаткова

- 4.Бойчик І.М.Економіка підприємства:підручник/ І.М. Бойчик-К: Кондор-Видавництво, 2016-378
5. Шваб Л.І. Економіка підприємства : Підручник. – К.: Каравелла, 2011- 416 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Сайти